

Hur ska demokratin skyddas?

Tre sätt att försvara demokratin

Ludvig Norman, statsvetare vid Stockholms universitet

Krypande hot mot demokratin

Under lång tid uppfattades demokratin som ohotad. Efter Berlinmurens och Sovjetunionens fall vid slutet av 1900-talet trodde de flesta att demokratin hade segrat. Östeuropas länder blev demokratiska.

På senare tid har bilden förändrats. Det finns länder i Europa som många trodde hade omvandlats till demokratier. Men i länder som Ungern, Polen och Ryssland försvagas demokratin. De styrande håller makten i ett allt hårdare grepp. Även i en del gamla demokratier är utvecklingen oroande. I USA vägrade president Trump att erkänna att han förlorade valet. Han manade sina anhängare att göra motstånd för att hindra den nyvalde presidenten att tillträda. I många europeiska länder har det också växt fram partier med allt fler anhängare som lovprisar starka ledare som inte behöver bry sig om vad politiska motståndare tycker.

I USA vägrade president Trump att erkänna att han förlorade valet. Foto: Paul Hakimata/Mostphotos.

Hur skyddar vi demokratin?

Frågan om demokratins skydd har alltså blivit högst aktuell. Vad händer när allt fler partier utmanar grundläggande demokratiska värden? Hur ska samhället hantera demokratiska valda politiker som monterar ned demokratiska institutioner? Det finns åtminstone tre svar på dessa frågor.

1: Förbud mot anti-demokratiska krafter

Ett sätt att skydda demokratin är att förbjuda anti-demokratiska partier. Sådana åtgärder bygger på idén att demokratin står maktlös när dessa partier får tillräckligt fotfäste i ett land. Många kan inte stå emot de anti-demokratiska ledarnas propaganda och falsk information. Slutsatsen är att demokratin måste blir mer militant. Man måste kunna ta i med hårdhandskarna när demokratin hotas. Anti-demokratiska rörelser måste kvävas innan de växt sig för starka. Demokratin kan inte tolerera politiska rörelser som inte godkänner demokratins kärnvärden och de demokratiska processerna. Då går demokratin under. Anti-demokratiska rörelser måste stängas ut från den demokratiska arenan.

En del länder har lagar som förbjuder anti-demokratiska politiska partier att organisera sig. Där kan man också begränsa nazistiska och främlingsfientliga rörelser att ordna demonstrationer. Tyskland är ett exempel på ett land som har tagit på sig hårdhandskarna och infört förbudslagstiftning. I Sverige finns lagar mot hatbrott.

Men förbud riskerar att begränsa grundläggande demokratiska principer som yttrandefrihet, organisationsfrihet och mötesfrihet. Hur långt bör man kompromissa med grundläggande demokratiska värden för att kväva demokratis motståndare?

2: En stark grundlag

Det finns ett annat sätt att bygga upp demokratis självförsvaret. Här är utgångspunkten att demokrati betyder att alla följer demokratis spelregler. Det handlar om frihet och jämlikhet. Dessa spelregler ska alltid gälla och omfatta alla. Om vi gör undantag är demokratin redan förlorad. Det betyder att vi måste lita på människors förnuft och att de flesta föredrar demokrati framför diktatur. Det bästa försvaret av demokratin är demokratin själv. Svaret på hur vi ska försvara demokratin är att ha en stark, demokratiskt baserad grundlag som står emot anti-demokratiska krafter.

Tysklands grundlag innehåller paragrafer som ska skydda demokratin mot dess motståndare. Foto: Pixabay.

3: Demokratiska värderingar

Ett tredje sätt att försvara demokratin bygger på människor med starka demokratiska värderingar. Det kanske inte räcker med en stark grundlag. Förbud är kanske heller inte

rätt väg att gå. Istället måste vi förstärka jämlikheten i samhället. Om det finns stora sociala klyftor finns det många som inte har tid och ork att sätta sig in i hur demokratin fungerar. Det här kan vara ett tecken på att demokratin håller på att försvagas.

Det behövs utbildning och ekonomisk trygghet för att demokratin ska fungera. Inte bara för att det gör samhället mer rättvist, utan för att det gör demokratin starkare. Sverige, Norge och Danmark är exempel på länder som tillämpar detta sätt att försvara demokratin.

Hur bör vi stärka skyddet för demokratin?

De här tre sätten lägger tyngdpunkten olika. Men de visar att demokratin kräver eftertanke. Att skydda demokratin är ett ständigt pågående arbete.

Diskussionsfrågor

- ▲ Hur skulle du beskriva motståndet mot demokratin? Vilka tecken bör lyftas fram som särskilt hotfulla?
- ▲ Vad krävs för att skydda demokratin? Vilken roll kan du och andra spela för att skydda demokratin?
- ▲ Räcker det med ett enda sätt att skydda demokratin? Hur skulle du jämföra de tre olika sätten? Finns det något sätt som ger allra bäst skydd för demokratin?

